



„A Természet“ előfizetési ára  
egy évre 6 korona;  
díszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

### Apró megfigyelések.

Régi jegyzeteiből közli: Dr. Lendl Adolf.

Szülőföldemen van egy nagy község, Rékás, melynek körülbelül kétharmad lakossága német, egyharmada sokác; a körülfekvő apró falvak tiszta oláhok. Nagy mocsarak és sok vizes rét terült el a falvak alján még körülbelül húsz évvel ezelőtt, mert a régi Bega medrével összeköttetésben állott ez a terület.

Feltűnően sok gólya tanyázott ezen a vidéken. Kirándulásaim alkalmával néha ötvenet-hatvanat is láttam, amint taposva lépkedtek a vizes fűben és szedegették a szerteugráló fiókbékákat. Mert legjobban szereti a gólya az apró békákat. Néha, nyár elején, amikor a porontyok már kialakultak és a színvíz fogyni kezd a vidéken, kiszorulnak százával, ezrével a rétre, a harmatos fű közé; vagy a frissítő nyári eső után, ha temérdek számban ugrálnak mindenfelé és szinte mozog a rög a békavándorlástól: akkor a gólyák is összejönnek mindenfelől a közelből, hogy szedegessék, amint termi ilyenkor a rét az apró fiókbékákat; mert ez az ő legkedvesebb eledelük. Ilyenkor a kotló anyamadar is elhagyja a fészket egy-egy időre, hogy lakmározzék, noha különben ezt nem igen szokta tenni.

A nagy területen, amint végignézttem, mindenütt fehérlett a sok feketekabátos, nagy madár. Ezek, néhány párnak kivételével, mind egy közelfekvő faluban laktak, Jezvinben, mely Rékástól nyugatra esik az országúton. Ez is román falu; alacsony, szalmazsup fe-

delű házakkal, közben nagy fákkal, rendetlen udvarokkal és csöndes, jó néppel.

Ezt szereti a gólya; ahol nem sokat törődnek vele és a háztető laza, oda építi a fészket. Jezvinben évről-évre harmincz-negyven vagy több gólyafészkek is volt; minden harmadik-negyedik házon egy. Az idevaló gólyák dominálták a vizes területeket a Bega-csatornáig.

Rékáson, a sokác falurészen, csak két-három pár fészkelte évenként, szintén a legszegényebb kunyhók tetején. A német faluvégen csak egyetlenegy pár volt található, még pedig egy kicsit kiemelkedő ház kéményén. Ez a néhány pár mindig külön területre járt; soha össze nem keveredtek a szomszéd falubeliekkel. Úgy látszik, nem túrték egymást.

Az országúton keletre fekvő faluban, Susztra községében, amely különben mindenben csak olyan volt, mint az előbb leírt román falu, csodálatosképen egyetlenegy gólya se volt látható sohasem. Ott nem fészkelte egy sem, noha volt ott is elég alacsony zsufedelű ház, magas fa és szegény nép. De volt a közelben elég pocsolya és rétje is — csak fehérítő gólya nem volt rajta.

Több éven át észleltem ezt a különös jelenséget, de magyarázatát nem tudtam, amíg végre egy véletlen megfigyelésem megoldotta előttem a kérdést.

Kora tavasszal volt; husvéti kiránduláson élveztem a boldog szabadságot. A gólyák már itt voltak; egyenkint számlálgattuk, hogy jöttek egymásután és

íme, a susztrai réten is mutatkoztak elegenden, ahol pedig azelőtt soha se lépkedtek.

Talán két héttel később már mind el voltak foglalva a fészekrakás gondjaival. Azonban Susztrán nem telepedett meg egy sem; sőt akkorára már mind el is maradtak az ottani rétről. Elmaradtak, mert megérkezett oda időközben két másik régi ismerősöm: egy fekete gólyapár. Ez a rét végében elterülő félig kiirtott erdőnek (Treppelweg-Wald volt a neve akkoriban) egy külön álló magas fáján fészkeltek minden esztendőben. Megértettem, hogy miért vonultak el a fehér gólyák onnét: a feketék megérkezésükkel elűzték őket a közeli vidékről.

A valamivel távolabbra eső román faluban (Nagy-Topolovecz) ismét sok fehér gólya tanyázott akkoriban.

Több éven át ismételten megerősödhettem e megfigyeléseim helyességéről, amikből kiviláglik, hogy a fehér gólyák nem csak hogy nem szeretik a német nép házeit, de a fekete gólyákat sem.

Azóta elmúlt két évtized; a régi Bega medre és a nedves rétek kiszáradtak a csatorna mentén és vége lett a jezvini gólyaeldorádónak.

\* \* \*

Néhány évvel azelőtt minden az intézetünkbe kerülő madárnak begyét, gyomrát külön felbontottuk és megvizsgáltuk a tartalmát. A Magyar Ornithologiai Központ felszólítására tettük ezt a tudomány érdekében. Mert abban az időben írta *Chernel István* nagy munkáját a káros és hasznos madarakról és hogy könyveiben és minél több adat alapján megállapíthassa, melyik madár mit eszik? és ennek révén melyik a kártevő vagy hasznos közülök? azért segítette intézetünk azzal, hogy az ország minden részéből hozzánk érkező és sokfajú madár gyomrát és begytartalmát gondosan megvizsgáltuk és pontosan feljegyeztük. Sok száz madár eledeléről szóló adatot így gyűjtöttünk mi is. Talán legmeglepőbb volt ezek között az az eset,

melyet egy kaba (*Circus*) felbontásakor találtunk. A gyomrában másfél tucsat gyíkfark volt és a begyében ugyanannyi hozzátartozó gyík teste. Valóban érdekes adat volt.

El is gondolkodtam ezen és eszembe jutott az a darwin-féle magyarázat, melyet a könnyen leszakadó gyíkfarkról olvashatunk a könyvekben.

A gyík ott sütkérezik a domboldalon a lyuk előtt. Az égen felhő vonul a nap elé és ráveti a félénk állatra az árnyékát; egyet mozdul a gyík, de mégis ott marad, mert nincs veszedelemben; tovább lesi a legyet. Arra jön azonban az ellensége, ember vagy állat, vagy a magasból lecsap reá a ragadozó madár: észreveszi tüstént a gyíkot az árnyékát, ha érinti, vagy magát az üldözöt — egyet szökik és eltűnik a földi lyukban. Megmenekült.

Legfeljebb, ha nagyon ügyes és gyors az ellensége és nagyon hirtelenül jött a madár, a farka végét kaphatja el karmaival. De a gyík benne van a lyukban; csak a farkát fogta a ragadozó és ez most leszakadt. A gyík letört farka árán megmenthette életét. A gyíkfark még rángatódzik is egy kicsit és tévedésbe ejti a támadó rablót. A gyík pedig tovább él és nemsokára új farkat hajt ki, mint friss sarjat.

A tudományos magyarázata ennek az — így olvashatjuk a könyvekben — hogy azért olyan szakadós a gyík farka, hogy az állat maga, veszedelem esetén, ennek árán életét megmenthesse. Ez bizonyára a természetes kiválogatódás eredménye. A mi kabánk talán a szokottnál ügyesebb volt, mert a gyomrában volt 17 farkhoz elfogta mind a 17 gyíkot is.

Körülbelül egy évvel azelőtt Cserő-Berczel vasuti állomásán várakoznom kellett a vonatra. Szép nyári nap volt és kicsalt a derült ég mosolygása a vasuti töltésre bogarászni. S amint ott áldogálok és nézegetek egyet-mást, egyszerre csak levág egy nagyobb madár az égből vagy ötven lépésnyire tőlem. Az aprófüves töltés oldalára csapott. Hirtelenül megmozdultam én is ennek láttára, ami a madár gyors

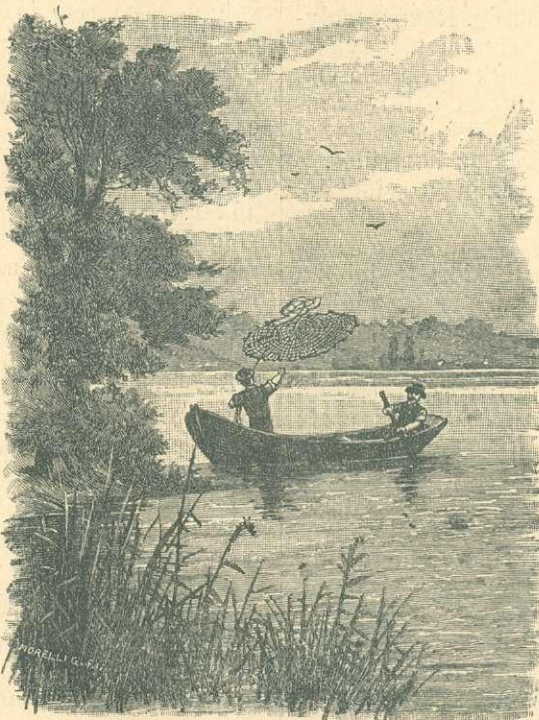
## Pisztrángfogás.

— A TERMÉSZET eredeti tárczája. —

Írta: *Vutskits György dr.*

Vadregényes Erdély egyik gyönyörű pontján, Borszéken nyaraltam. Ott bugyog elő a föld méhéből, kristálytisztán gyöngyözvepezsegetve a savanyú vizek királya, a borszéki borvíz.

Amerre szem ellát — erdő. Titokzatos, sudar törzsű fenyők sötét lombkoronával néznek büszkén, hidegen az azurkék légből. Misztikus esend mindenütt. Koronként egy madár ijedt rebbenése, száraz galy recsenése hallik, azután újra esend. Ha szellő suhan át a lombkoronák között, halk, zizgő nesz támad, mint a selyem suhogása és hideg lehelletet csap az ember arcába



s úgy rémlik, mintha a szellemek sóhajtoznának körülöttem.

Elbolyongtam a rengetegben és megcsodáltam ezer fenséges szépségét.

Végimentem a hollói hegyi úton s egy bájos, kies völgyre, a Besztercze völgyére bukkantam. Lebilincselve néztem ezt a gyönyörű panorámát...

Fürge kis patak kigyózott a völgyön át. Tiszta volt és üde, partjain ezer virág nyílt s fürödni járt bele esténként az ezüstös holdsugár.

Belenéztem a vízbe, átlászó volt mint a kristály s nagy örömmre megláttam benne a halak legügyesebb akrobatáját, a pisztrángot. Ott ficzkándozott előttem; közben aranyos, piros pettyes teste szivárványszínt játszott.

Nagy vágyam támadt megfogni, de semmiféle eszköz nem volt nálam.

felrepülését okozta. Most láttam csak, hogy barna réti héja (*Circus aeruginosus*) volt és felkelvén, az egyik karmában gyíkot fogott, még pedig épen a fején, úgy lógott le a gyík. Kicsit feljebb magára a vasuti sínre ült le, hogy zsákmányát elköltse s bár most messzebb volt tőlem, mégis láttam, hogy lekapott a fejével és miután egyet nyelt, várakozott egy kicsit; azután ismét lekapta a fejét és megint nyelt. Bizonyára először a farkot nyelte le s mire ez lecsúszott a begyén, — hiszen ez mozog is és csúszik — azután a gyíkot ette meg.

Ha jó helyre kerül a töltésen, elfoghat vagy másfél tucizat gyíkot egymásután.

Azóta értem a mi laboratóriumi esetünket, amelyet a Darwin magyarázata meg nem fejt.

\* \* \*

A falusi verebek fegyelmezettebb társaságokban élnek, mint a városiak, melyek néhol tömérdek számban összeverődnek az utcázáról.

Különösen mondhatom ezt a parlagi verebekről, ha ősz felé a falvak közelében az országutak mentén a bokrokban összetársulnak. Többnyire körülbelül harmincz-negyven veréb van ilyenkor egy-egy társaságban. Alighanem vérrokonság is fűzi őket egymáshoz; talán egy nagy család a társaságuk, amint a nyár megszaporította őket.

A faluból az útra kiérkezve, az első bokrokban találjuk a szárnyas társaságot. Amint közeledünk a bokorhoz, egyszerre csak kisurran az egész csapat belőle. Nem messze repül és újból betelepszik egy következő nagyobb bokorban vagy fán. Ha most odáig jutunk, ők is tovább igyekeznek, megint vagy ötven lépésnyire és újból beszállnak az út szélén. Ezt többször ismétlik; azután végre, mintha csak összebeszéltek volna, az egész csapat nagyot kerül a hátunk mögé és visszatér az első bokorba.

A legtöbb arra haladó ember nem is törődik velük; de aki megfigyeli a verebeknek ezt a szokását,

bizonyára rájön arra, hogy nem csak véletlenül egy-üvé került társaságban vannak ezek, hanem összefűzi őket a fegyelem köteléke is. A sokaságból egy se marad el; valamennyi egy perczen kel a bokorból; mindegyik oda száll egyenest, ahová a többi és mind-megannyi egy hangon szól.

És ha mégis megtörténnék, ki tudja mi okból, hogy egy-kettő elszakad néha a csapattól, akkor ez a néhány más hangon szól, mint a többi és igyekszik mielőbb visszatérni a társaságba. Érzik a hozzátartozandóságukat és ez a társulásnak az első jele és feltétele. A városi házi verebek nagy csapataiban ez a feltétel még nincs meg; ezek társulása még kezdetlegesebb és véletlen.

A varjak, ha friss szántásokon, bár csak alkalmából és csak ideiglenesen, társaságba sokasodnak, már a munkamegosztás elvének is hódolnak, ami a szociális fejlődésben magasabb fokozatot jelent.

A varjak öröket állítanak ki a közelben fekvő fákra, melyek a bogarászó, vagy a szántáson kukacz-és gilisztaszedéssel elfoglalt társaságot közeledő emberekre, vagy más veszedelemre figyelmeztetik. Ezek az örök kötelességismerő, éber állatok, mert a pász-tort, vagy az arra járó paraszt embert másként jelzik, mint a puskás vadászt és ezt a jeladásukat nem csak hogy megértik a többiek, de kötelezően el is fogadják. Követik is az intó szót.

A verebek is megbeszélnek a tervüket a bokorban egymás között és mielőtt felszállnának, tisztában vannak a tervükkel, hogy hová fognak repülni, mert a felszállás előtt közvetlenül, egy-két másodperczig, elhallgatnak a csiripeléssel. De külön öreik még nincsenek, sem külön vezetőik a csapatban. Úgy látszik, még mind egyformák a jogaikban és kötelességeikben.

Sokszor figyelgettem nyári kirándulásaimon az útszéli verebeket, de, bár tartósabb a társulásuk, mint a varjaké, mégis primitívebbnek tartom az ő szervezkedésüket.

Elhatároztam, hogy másnap — kellően felszerelve — megpróbálom a szerencsét. Ugy is lett. Egy jó barátom társul ajánlkozott, ki mindenáron élve szeretett volna pisztrángot látni, illetve fogni, mert eddig csak az asztalon elkészítve méltányolhatta.

Felszerelésünk meglehetősen gyatra volt, amennyiben Borszéken csupán hatalmas csuka-horgot kaptunk. Ezekből néhányat, egypár gombostűt, selyemzsinórt zsebre-vágva, elindultunk a Beszterce völgyébe. Leültünk a partra. A horogra egyebek híján szöcskét szűrtünk s a jó reménység reményében eresztettük horgunkat a vízbe. Vártunk türelmesen, akár egy hidegvérű angol, lélekzetfojtva lestük, mikor rándul meg a horogzsinór — de hiába!

No, itt nincs pisztráng, gyerünk



odébb! Felszedtük sátorfánkat és feljebb mentünk. Az eredmény: semmi.

És így ment ez órahosszat.

Kezd a dolog unalmas lenni — mondja sóhajtva kollegám.

Egy ember ment el mellettünk; megállt és nézte kinlódásunkat.

— Pisztrángot fognának úgy-e? ... Pedig van ott elég, sok is, de ahhoz csak a Magyarán Vaszi ért ... a' még a sötétben is kifogja!

Mer' hát ez is mesterség ám! Nem lehet csak úgy Jézus nevében!

Hát hol az a Vaszi? — sürgeti a góbét barátom, ki mindenáron halat akar.

— Erre kujtorog a' mindig, csak-hogy ...

— No? ...

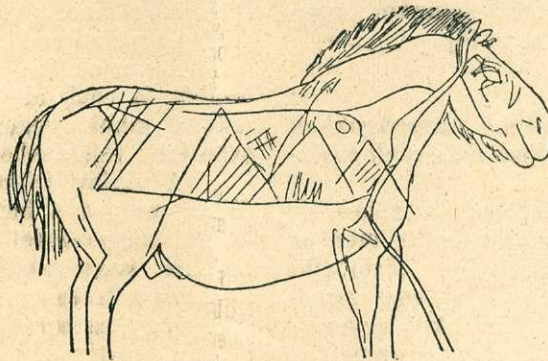
— Hanem ha elesípi a Vaszit ... mert hogy tilos ám neki ... Ismerik őtet az urak ...

## Az angol telivér eredete.

Általánosan elterjedt az a nézet, hogy az angol telivér a nemes arab ló ivadéka. Újabb időben e nézetet sokan kifogásolták; *Ridgeway* cambridgei tanár alaposan tanulmányozta és úgy látszik, az ő érvelései és vélekedése sokat nyomnak a latban a kételkedők javára. A cambridgei filozófiai társaság előtt 1902 november 24-én tartott előadásában\*) rámutatott arra a tényre, melyet már 1891-ben is felemlített, hogy t. i. a Homéros-korabeli görögök a lovat első sorban csakis kocsihúzásra használták, lovaglásra csak sokkal később alkalmazták. Ugyanezt állíthatjuk az összes ókori népekről: egyiptomiak-, asszirok-, kanaániták-, a rig-vedai árjak-, umberek-, kelták- és a többiekéről. E körülmény magyarázatát megtaláljuk *Herodotosnál* (V, 9), még pedig azon a helyen, ahol a syginákat jellemzi. (A syginák voltak az egyedüli nép, melyet Herodotos a Dunától északra elterülő földön ismert.) Az említett helyen így ír: „Lovaik kicsinyek s tompaorrúak, szőrük vastag és 5 ujjnyi; bár nincsen annyi erejük, hogy az embert hátukon hordják, mindazonáltal a kocsi elé fogott ló igen gyorsan szalad és ez az ok birta őket arra, hogy szekereket használjanak“.

*Dion Cassius* (LXXVI, 12) a kaledoniak és a máatokról írt könyvében ezeket mondja: „Szekéren indulnak a harcra, mivelhogy kicsiny és gyors lovaik vannak“. Midőn Caesar gyalog hadával első ízben Anglia földjére lépett, a partot lovasságtól és szekérharcosoktól megszállva találta, ezek pedig gyorsabbak voltak Caesar katonáinál és így nem is tehetett kárt

\*) Nature 1903.



Ősi vadló kőkorszakbeli rajza a Combarelles barlangból.

bennük. Az a leírás, melyet Herodotos közöl a syginának apró lovairól, teljesen ráillik az európai őslórol fennmaradt maradványokra. Az őslóra vadásztak és nagy mennyiségben fogyasztották. Kőkorszakbeli emberek-től is találtak már róla feljegyzéseket csontokon és szarvasagancsokon. Kicsiny állat volt, alig tíz markos, vastag fejű.

Szelidítés után is csak apró maradt: ezt bizonyítják első sorban a hátramaradt bronz- és szaruzabolák, melyeket a svájci tavak czölöpépítményeiben találtak, azután a silchesteri (Hampshire) és a római sánczokból előkerült patkók. A szaktudósok véleménye egyező arra, hogy a kontinens és angol szigetek igáslovai az európai vadlovaktól származnak, ellenben az angol telivérlo valamilyen könnyebb testalkotású és kecsesebb megjelenésű törzsből kell, hogy származzék. A mi feladatunk e nemes ló eredeti hazáját felkutatni. Felső-Ázsiából nem kerülhetett Angliába, mert a mongol vadló típusa a nehézkes, zömök formájú lónak! Ebből a fajtából való az igásló. (E helyen felemlíthetjük azt, hogy Miot de Mérito, ki 1820 táján Hero-

dot munkáit francziára lefordította, a syginának lovainál megemlékezik az apró kozák lovakról is és ezeket ugyanazon fajhoz sorozza. Egy Tschertomlykban felfedezett domb sírban talált amphorán láthatunk szittyá vadlovakat ábrázoló oly jeleneteket, melyek a szelidítést, felkantározást és felnyergelést mutatják be Assurbanipal palotájában, mely Kr. e. 668. évből való, szintén találtak ázsiai vadlovak befogására vonatkozó képeket. Nehring a nehéz testű keleti lovakat Európa diluviális vadlovaitól származtatja.) A mongol ponyva képviseli még most is az apró szittyalovat, amelyek egészen *Strabon* idejéig mindig e kis formában mu-

No csak küldje ide, — mondom neki s megittattuk a góbét jóféle badacsonyival.

— Küldöm uram, küldöm — s ment nagy sietve felfelé a hegyi úton.

Kis vártatva látjuk ám Magyarán Vaszit. Biztosra vettük, hogy az. Hórihorgas, öles ember volt. Sunyi ábrázatából két merész, fekete szem nézett ránk

— Itt vagyok — mondta kurtán és fáradtan dőlt le a gyepe és a szeme mohón tapadt a kirakott sonkára, borra.

Adtunk neki elsőbb emni.

— Iszik-e bort?

Sajátságos volt a felelet: „Ilyesmit csak a halottaktól szokás kérdezni, a' mondaná rá csak hogy nem!“ — és nyúlt a teli pohár felé s egy hajtásra kiitta. Nem kellett erőltetni, ivott; ekközben sötét szeme kigyúlt, megörnyedt alakja kiegyenesedett. Igazi vén vadász volt az atyafi. Előhúzta a zsebéből kurta pipáját, megtömködté bütykös ujjával valamilyen gyanus dohánnyal, nagy nyugalommal rágyújtott és felállt.

— Avval akartak maguk halat fogni?

— Hát!

— No avval ugyan ítéletnapig is várhattak volna — mondja kicsinyelve.

— Ehol la — és előhúzott a lábija zsebéből egy ágból faragott tokot, onnan egy horgot. Sötétkék aczélból való volt; angol horgoknak néztem. Zsinege fehér és fekete lószőrből volt fonva, sűrűn megbogozva és a végén, hol a horg rá volt erősítve, elszélesedett részének takarására egy lószőrből csinált légyforma volt erősítve. A zsineg alsó része egy kis ólomsúlyzón volt keresztül húzva. A zsineget rákötötte egy magával hozott három méteres, hajlós mogyorópálczára. Elfogott egy szöcskét, lecsípte a fejét és a horogra szúrta. Leül a partra, a horgot lassan, óvatosan a vízbe dobta és sólyomszeme kutatólag nézett a vízbe... Egyszerre felragyogott a szeme s egy hirtelen mozdulattal kirántotta a horgot a vízből, melyen ott ficzkándozott, vergődött az aranytestű, piros foltos szép hal. Kezdtém az öreg tudományát respektálni és a háta mögé állva lestém minden mozdulatát.

Alig telt bele néhány perc, újra horgán akadt egy vigyázatlan.

Feljebb mentünk a patak mentén. Az öreg Vaszi minden fölösleges magyarázat nélkül, úgy amint volt, boeskorostól belement a vízbe, mivelhogy a jónak ígér-

tatkoznak és vagy a tarpantól vagy a nemrégiben felfedezett *Equus Przewalskii*-től erednek. A mongol ponny kevésbé gyorsan fut, noha biztos lépésű és kitarató. Sem China, sem Siam, sem pedig Birma nem rendelkezik olyan belföldi lófajjal, mely a telivéreknek megfelelhetne. *Marco Polo* (XIII. században élt) azt állítja, hogy Indiában egyáltalában nem lehetne lovat tenyészteni; az ő idejében vagy mongol ponnykal, melyeket Yünnanon át hoztak be, vagy Dél-Perzsiából, Adenből és más arab kikötőkből szállított lovakkal látták el az országot. Egy-egy darab loért igen tekintélyes összeget fizettek, 200 font sterlingig is felszökött az árak.

Amint már említettük, mind a mai napig azt hiték, hogy Arábia az angol telivér őshazája. Ez a hit egyébiránt úgy látszik, minden alapot nélkülöz, hiszen az ó-testamentumban sincs más, lovaglásra való állat megemlítve az araboknál, mint a teve, meg a szamár. Ámbár Hiób könyvének szerzője ismerte a hadimént, egy szóval sem emlékszik meg Hiób lovairól, de felemlíti 500 kanczaszamárból álló egyapatás-állományát. *Herodotos* (VII, 87) előszámlálja mindazon népeket, melyek kötelesek voltak Xerxes seregét saját lovasságukkal és hadiszereikkel kiegészíteni; az arabok itt is csupán egy tevés hadtesttel szerepelnek. *Strabon* idézi *Agatharchidest*, ki az arabokat mint tevetenyésztőket írja le és *Strabon* határozottan konstatálja, hogy az arabok az ő idejében, tehát időszámításunk kezdetén, sem Boldog-Arábiában, sem pedig Arábia Petraeában lovat nem tenyésztettek. *Scaurus*, ki *Aretas* arab királyt legyőzte, érmein *Aretast* mint tevehajcsárt ábrázoltatta. Mindebből természetesen az következik, hogy az arabok a kereszténység idejéig lovat nem tenyésztettek.

Ezek után azt sem állíthatjuk, hogy a perzsa királyok nevelte lovak (Kr. e. V. században), melyeket egész Ázsiában legnagyobbaknak és legjobbaknak tartottak, Arábiából kerültek volna. A nisáai lovakat

*Strabon* szerint (XI, 14) Örményországban is nagy mennyiségben tenyésztették, úgy, hogy a satrapa évenként 20,000 csikót küldhetett Perzsia királyának a Mithra-ünnepre. A leírás szerint a nisáai lovak a parthus lovakhoz hasonlítottak, de nagyon is elütöttek a görög és még inkább a római lovaktól. Alig vonhatjuk kétségbe, hogy ezek a lovak ama fajhoz tartoztak, amelyeket *Marco Polo* nagyszámban talált Örményországban s akkoriban „tarquan“ volt, a mai Perzsiában pedig „turkomán lovak“ a nevük.

A perzsa lovak sem lehetnek a telivér faj elődei, noha lehetséges, hogy kiváló tulajdonságaikat a telivér fajjal történt keresztezés útján szerezték. *Salomon* király a biblia szerint (Királyok könyve X. 28. 29.) Kr. e. 960 körül lovakat hozatott Egyiptomból s Syria és a hethiták királyának is juttatott belőlük. Sem Egyiptomban, sem Arábiában ez időben lovakat nem tenyésztettek, utóbbiban még ezer esztendővel későbbben sem. Úgy hisszük, hogy lovaikat Lybia szolgáltatta.

A lybiaiak már a történelem kezdetén is mesterei voltak a lótenyésztésnek és mindenkor a legkiválóbb lófaj az övék volt. A görög nemzeti játékokra Kyrene küldte a legjobb lovakat (l. *Pindaros Pythica* IV. és egyebütt) és sajtóságos, hogy abban a században, melybe Kyrene alapítása esik, szerepeltek először a négylovas kocsik és a versenyló az olimpiai játékok alkalmával.

Ama phöniciái települők, kik Carthagót választották lakóhelyül, már ismerték a kiváló lybiai lovakat s érmeikre vagy lovat vagy lófejet verettek; ezzel jelképezték Lybiát. Sziciliában vert érmeikre is hasonló képeket nyomattak és kétségtelen, hogy e szigetre ők hozták a lybiai tenyészlovat. Ebből magyarázható meg *Syracusa*, *Tarentum* és *Aetna* lovainak híressége.

Ma már egész bizonyossággal tudjuk, hogy az araboknak sohasem is volt jobb belföldi lovuk, de azután,

kező helyet a partról nem tudta volna megközelíteni. Fáradságát siker jutalmazta, egy gyönyörű pisztrángot dobott a partra. Rövid idő alatt összefogott az öreg vagy 14 darabot.

Az idő már előrehaladott volt és én ki akartam az öreget egy és más felől kérdezni.

— Elég lesz már Vaszi bácsi!

— No jó — mondta és szép nyugodtan kezdte öszszehajtogatni a horogzsinórt. — Várnak is rám, mert hogy egy-két halacsát szeretnék én is hazavinni a menyemnek.

— De előbb megiszik egy-két pohár bort?

— Meg én, uram!

— Hát mondja, miért fonja kelmed fehér és fekete lószőrből a zsineget? Elég volna egyszínű is!

— Nem a'! Mer' van ám eszi a hálnak is és mert hogy a tarka lószőr nem látszik meg a vízben.

— Hát a horgot hol vette?

— Azt magam csinálom, uram, a bolti, a' kutyát se ér! Ebbű is a' készül — és a kalapjába bökött türe mutatott. Azután elmondta, hogy csalinak legjobb az „egri hal“ (fürgé esele), a kukac is jó és csak szükségből szúr a horgára szöcskét — „koszást“. Szélben sikertelenek mondja a horgászást, úgyszintén akkor is, mikor a víz

lehült, mert már október közepe után nem kap a pisztráng a csali után.

Mondott még egy-két érdektelen dolgot az öreg, végül egy nagyot sóhajtott.

— Mi baj? — kérdeztem.

— Hát baj a szegénység, uram! Addig, míg ezt a „halász-vadász“ felügyelőt ide nem hozta a ménkü, addig jó ment a sorom. Megvették a halat tőlem a borszéki piacon, ha mindjárt százat fogtam volna is. Most nem merek, már becsukatott egypárszor az a...

— De azért el-elcsíp egy-két halat?

— No nem mondom, tán meg se tudnám állni! Meg azután keresem a halkirályt... csak megtalálnám, hej vége volna a szegénységnek!

— Miféle halkirály? — kutatja barátom.

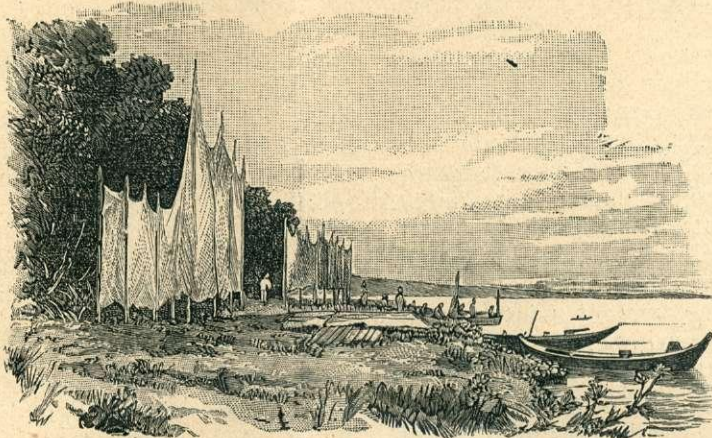
— Hát maguk nem hallottak felőle?

Nekem már beszélt valaki a halkirályról — mondom — de ez csak mese.

— Úgy-e? — esett szavamba az öreg mohón — hát maga is hallott róla? És ez igaz. Az anyám székeley leány volt, az Olt mentéről való, a' mondta, hogy azt már sokan látták, de haj, nehéz ám azt megkeríteni. Hun itt, hun ott van. Rettentő nagy hal az, pisztráng fajbéli, a

hogy Észak-Afrika urává lettek, a berber lovak is az arabok kezébe kerültek és így származott Lord Godolphin „Berber“ nevű lova nyomán az angol telivérfaj. Tehát Észak-Afrika és nem Arábia, vagy valamely más része Ázsiának az angol telivérlő őshazája.

Amíg a kocsiló-típus törzsfaját visszavezethetjük Ázsia és Európa apró, zömök vadlováig, addig a berber ló őstét még kutatnunk kell, mert Afrikában a tarpan vagy przewalskijéhez hasonló vadlovak nincsenek. Afrikában egy hasonló szamár faj és a már most kipusztult quaggán kívül három zebra faj van. Kérdés, hogy a berber ló egészen-e, vagy csak részben származik valamely zebra fajától? Az arab csikók ellés után rendszeren zebra-csikosak és e csikók néha a kifejlődött állaton is láthatók. Példa erre Ewart tanár arab kanczája, „Fatima“. Strabon megjegyzi, hogy a lybiai gramanták lovainak patái bármely más lóénál hosszabbak voltak. Ewart tanár keresztezései, melyeket Burchell „Dauw“ nevű zebrajának különféle ménekkel való párosításával ért el, oly rajzokat mutatnak, melyek inkább egy szomáli zebra-ra, semmint Burchell zebrajára ütnek s már régebben felmerült az a vélemény, hogy mind az Európai óslónak (*Equus caballus*), mind az *Equus Burchelli*-nek távoli őse a szomáli és a hegyi zebra-hoz hasonlóan sávos volt. (A közönséges európai lovak csikóinak lábain nem ritkán a zebra-hoz hasonló sávok láthatók s ezt a tényt némelyek a távoli elődökre való következtetésre használják fel. 1892-ben egy Lourdes melletti barlang-



ban egy rénszarvaskorabeli lovat ábrázoló elefántesont faragványt találtak. A ló lábain és fején zebrasávok voltak láthatók sík rovátkák alakjában, hátgerinczén pedig a szamár jellemző keresztjegye vonult végig.) De hát szükséges-e oly messze mennünk? Nem lehetne-e a szomáli zebra sávjait a fattyún annak a körülménynek betudni, hogy a hím ereiben minden esetben bizonyos mennyiségű berber vér kering, mint-hogy vagy a szomáli zebra-tól vagy egy közeli rokonfajból kell származottnak tekinteni?

Ridgeway tanár pézsmakacsát és gácsért keresztezett s eredményképen azt nyerte, hogy valamennyi utód színes lett és színüket tekintve, a gácsérhoz (amely vadkacsa ivadéka) hasonlítottak. Senki nem moudhatja, hogy a származékok ez esetben a gácsér és a pézsmakacsa távoli közös ősére utaltak, mert hiszen természetes, hogy a színezés egyszerűen a fehér kacsa közvetlen elődeiből folyik. Neves szakértők, mint pl. Hayes kapitány rámutattak arra a feltűnő

formai hasonlatosságra, mely egyrészt a Burchell és a szomáli zebra között, másrészt a berber véru nemes ló között fennáll. Ridgeway ennél fogva hajlandó igazat adni annak, hogy a berber ló, amelyetől mint kimutattuk, a világ összes nemes lófajtái származnak, vagy északeleti Afrika zebrajától, vagy ami valószínűbb, egy ezzel közeli rokon, de már kiveszett fajtól ered. Ennél a fajnál is épen úgy, mint a Przewalskii-félénél, vagy a közönséges *Equus caballus*-nál a hátsó lábakon szaru-gesztenye volt. (*Urania*.)

—ogy—

fején arany korona van, a pikkelye meg esupa színarany pénz. A szeme olyan mint a kárbunkulus, úgy világít a sötét éjszakába, mint a lámpás. A sziklák között vagy a palotája; a halak mind oda hordják, ami drágaságot a víz fenekén tanálnak. Holdtölte éjjelén, ha szép holdvilág van és tiszta az ég, kijön a halkirály palotájából és megszemléli híveit. Ilyenkor kéne elfogni, de nem volna ám szabad meglőni, mert a halak mind elpusztulnának akkor!

Váltságba temérdek aranyat, ezüstöt adna!

Na, hanem megyek — mondta hirtelen. Négy pisztrángot a mándlija alá dugott és rászorította a könyökét, hogy ki ne potyogjanak.

— Köszönöm a jótartást! —

Adjon Isten! — és megbökte ujjával zsiros, kopott kalapját.

— Na nézze, itt a fáradsága ára.

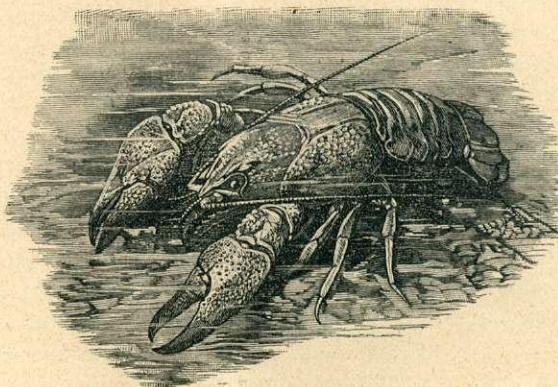
— Máskor is! — mondta és becsúszta a pénzt a lábujzebe. — Az Isten áldja az urakat!

Ment Magyarán Vaszi felfelé a hegyi úton és otromba bocskora erősen esoszogott a kavicsos úton, míglen eltűnt egy fordulónál.

Összeraktuk mi is az egyet-mást. A halakat kollegám vitte nagy büszkén. „Azt hiszik, hogy én fogtam“, mondta.

És elindultunk hazafelé. Közben este lett. Könnyű párázat ereszkedett lassan az erdő fölé, a hegyek felől hűvös szellő támadt és végigsuhogtatta a fák feketébe vesző lombjait. A hold kidugta sápadt, mosolygós arcát a felhők közül és megvilágította előttünk a keskeny, kanyargós útát.

Szótlanul haladtunk egymás mellett s lelkünket valami varázslatos hangulat töltötte be.



## A vértetü.

(Schizoneura lanigera.)

A vértetü csak az almafát támadja meg; kivételesen és nagyon ritkán a körtefán, vagy a galagonyán is akad. Az almafának csak fás részein élőködik, még pedig valamint a derekán és ágain, úgy az utóbbiaknak további elágazásain, a gallyon, vesszőn és ennek véghajtásán is. Ha a fának fattyuhajtása van és ha e fán vértetü is él, akkor biztos, hogy ez a rovar a fattyuhajtáson is bővében lesz.

Rendesen a fa sebes részein fordul elő, tehát azokon a sebhelyeken, amelyek akár metszés, akár törés, vagy esetleg jégeső következtében is keletkeztek. Az ilyen azután forradásos lesz és olyan dudorodás látható rajta, amelyet legtöbbször kertészember „rák“-nak szokott nevezni. Ahol a vértetü letelepedett, ott azt a helyet sajátos hófehért színű gyapjas váladékával majdnem egészen betakarja.

Legjobban látható ez a váladék tavasszal május és június hónapokban, valamint szeptember havában is néha, amikor az kivált az elálló ágokról és gallyakról valóságos kis pelyhek alakjában csüng alá. Nyár derekán ez a gyapjas váladék már csekélyebb mennyiségű és télen alig van, bár a sebhely felszínén kisebb mennyiségben még akkor is látható. Télen a vértetütől okozott seb kékes-hamvasnak fog látszani, de fehér színű akkor is kirívó lesz. Ezek a vértetűfoltok túlnyomó részben a fa szélvédte oldalán, valamint a fa elálló ágainak földfelé tekintő részén találhatók meg. Az almafa levelén, vagy a fatörzsnek síma és teljesen ép kérgén vértetü soha sincs.

A faiskolában, vagy ahol a vértetves fák igen gyéren állanak és gyér a koronájuk is, akadhat a vértetü a föld alatt is, még pedig valamint a gyökérnyakán, úgy a mélyebben fekvő oldalgyökereken is.

Ha nyáron a vértetves foltokról a fehér váladékot kissé lefujjuk vagy lehorzsoljuk, akkor alatta a kártevő rovar, a vértetüt tömegesen mennyiségben találjuk meg, mert a vértetü ez alatt a fehér váladék alatt él, még pedig nem egyenként, hanem kisebb foltok száz-, nagyobb foltok pedig ezerszámra. Az itt élőködő vértetü nyár derekáig hamvas színű.

Hogy biztosan meggyőződjünk arról, vajjon ez a kisebb vagy nagyobb tömegű fehér váladék alatt tanyázó tetü valóban vértetü-e, nem kell egyebet tenni, mint azt szétnyomni. Ha vérszínű nedv ömlik ki belőle, akkor biztosak lehetünk, hogy vértetüvel van dolgunk.



A vértetü az almafára nem csak azért veszedelmes, mert sebein állandóan tanyázik és megakadályozza teljes behegedésüket, hanem azért is, mert ha igen elszaporodik, akkor felvándorol az ágak felsőbb részeire, a vesszőkre és hajtásokra, azokat megszurja s erre a vessző vagy hajtás héja a tömeges vértetü szúrása következtében vagy megreped, vagy ha nem repedne meg, akkor ezen a helyen kisebb dudorodás nő. Ez a dudorodás később azután elhal és kiszáradhat még a nyár folyamán, de a jövő tavaszig minden esetre elhal s akkor mind ezeken a dudorodásokon, mind a repedés helyén is, a vértetü még nagyobb tömegben telepszik le s a támadást még nagyobb erővel folytathatja. Az így megtámadott gally és ág, habár félig-meddig életben marad is, tele van dudorodással és soha be nem forradó sebbel, melyekben a vértetü tanyázik. Az ilyen sebhelyek addig, míg a fa életben van, évről-évre nagyobbodnak, növekednek és ökölnyi nagyságot is érhetnek el.

Az így tönkre tett vessző, gally és ág azután télen részint a fagytól, részint az ólmos (ónos) esőtől könnyen tönkremegy és a vértetütől megtámadott almafa 5-6 évi kinlódás után rendszerint elpusztul. Megtörténik ugyan az is, hogy az erősebb, nagyobb fa nem pusztul el egészen a vértetü támadásai folytán, de az nyomorában nem fog többé kifogástalanul teremni.

A vértetü ellen való védekezés megkezdésére legalkalmasabb ugyan a téli idő, addig, a míg a fa még nem lombosodik, de azért hozzá lehet és kell is fogni a védekezéshez azonnal, a mihelyest bizonyosak vagyunk benne, hogy almáinkat a vértetü bántja, tehát nyáron is.

Hogy a vértetü irtására miért legalkalmasabb a téli idő, annak két oka van. Egyike az, hogy télen, mikor a fán nincs lomb, könnyebben kereshetjük föl és találhatjuk meg a vértetves foltokat; továbbá ilyenkor rendszerint egyéb munkánk kevesebb s így több időt szánhatunk a vértetü irtására. A másik ok az, hogy télen nem szaporodik a vértetü; holott nyáron már rohamosan gyarapodik és akkor nemcsak hogy szétmászhatik a magerejéből is, de széthurcolják azt a madarak, a szél, valamint ruhájukon az irtó munkások is; végül azért is jó a téli irtás, mert akkor egy-egy helyen, a telelő helyén tehetjük tönkre a vértetüt. Lássuk már most magát az irtást.

Ha a fa igen nagy mértékben meg van támadva a vértetütől, akkor első dolgunk legyen az, hogy az igen vértetves ágakat, gallyakat és fattyuhajtásokat, melyek a vértetüvel majdnem végig vannak borítva, vágjuk le



Ha a fa igen nagy mértékben meg van támadva a vértetütől, akkor első dolgunk legyen az, hogy az igen vértetves ágakat, gallyakat és fattyuhajtásokat, melyek a vértetüvel majdnem végig vannak borítva, vágjuk le



és távolítsuk el olyan helyre, a hol azokat rögtön el lehessen égetni. Ha valamennyi vértetves fáról az igen tönkretett ágrészeket eltávolítottuk, következik a törzs és a megmaradt ágakon levő sebhegyek megtisztítása. Ez a petroleumnak szappanos vízzel való keverékével, az u. n. petroleum-emulzióval történik. Ezt a petroleum-emulziót akként készítjük, hogy egy liter vízbe fölaprózunk 10 dekagramm közönséges mosószappant és azt fölforraltjuk. Akkor hozzáöntünk két liter kissé langyos petroleumot. Az így összeöntött petroleumot és fölforralt szappanos vizet azon melegiben közönséges zurbolóval (lyukas fakanállal, habaróval) vagy még jobban kézi

feeskendővel, annyira jól és erősen összeverjük és kavarkjuk, hogy az 8—15 perc múlva tejfölsűrűségűvé válik. A fákon lévő vértetves sebek bekenéséhez már most ezt a petroleum-emulziót használjuk, de nem tisztán, hanem úgy, hogy annak egy-egy részéhez 4—5 rész tiszta (kissé langyos) vizet veszünk és e kettőt egymással jól összekeverjük. A bekenés kézi ecsettel (pamacsesal) történik úgy, hogy ezzel, amennyire csak lehet, egyszerre az egész sebet fogjuk föl és borítsuk be, hogy így a vértetü a sebből a földre ne hullhasson.

Használhatunk petroleum-emulzió helyett a fák vértetves sebeinek takarításához bármely növényi olajat (repcze- és faolajat, terpentín-olajat), halzsírt, disznózsírt, sőt még faggyút is, ha az annyira puha, hogy a sebre még tél idején is fölkenhető. Az ilyen híg zsiradék szintén megöli a rovar és légmentesen elzárja a sebet. Minthogy azonban ezek az anyagok a petroleum-emulzióval drágábbak, azokat csak egy-két fánál lehet alkalmazni.

Hogyha a fák valamennyi vértetves sebének kitisztításával készek vagyunk, akkor következik, hogy a már petroleum-emulzióval vagy egyéb zsiradékkal megtisztított sebeket akár fatapaszszal, akár az arra a célra külön készített kátránnyal bevonjuk, hogy oda

vértetü többé újból le ne telepedhessék. A sebek bevonásához használt anyagnak olyannak kell lennie, hogy azt egyrészt az eső le ne moshassa, másrészt, hogy az a fát ne bántsa. Ilyen fatapasz lehet a folyékony oltóviasz is, de jobb, ha azt kátránnyal olyan módon készítjük, hogy vas- vagy cserépedényt  $\frac{2}{3}$ -nyira bármiféle kátránnyal megtöltünk s azt szabadban, nyílt tűz fölött addig melegítjük, míg jól meg nem sűrűsödik. E melegítésnek az a célja, hogy a kátránnyal elpárologhassanak azok az alkotó, vagy benne rejlő részek, amelyek a fára nézve esetleg romboló hatással bírnak. Az így készített kátránnyal azután bevonjuk a sebet, úgy, hogy a kátrány annak felszínét mint igen vékony réteg teljesen védje.

A seb eme bevonását semmiesetre sem szabad elmulasztani, mert aki ezt elmulasztja, az el legyen készülve arra, hogy abban a sebben, amelyből a vértetüt ő ma kiölte, két hét múlva ismét újabb és nagyobb vértetüfoltot fog találni.

A vértetü ugyanis — bármilyen kicsi — mégis szerfelett szapora rovarfaj! Évenként 12—14 nemzedéke van s egy-egy vértetünek 36—100, sőt 120 utóda lehet, még pedig mind nőstény, mely himet nem ismer, hanem párzás nélkül — folytonos eleveneket szül, még pedig úgy, hogy a ma született vértetü 12 nap múlva maga is újra szaporít.

Ez az óriási és gyors szaporodása teszi a vértetüt a fák veszedelmes elenségévé és az teszi kötelességünké azt is, hogy a vértetves fáinkat többször tisztogassuk végig. Nem szabad tehát azt hinnünk, hogy a sebhelynek kátránnyal való bekenésével munkánk már végére értünk. Ez végzetes hiba lenne, mert a munka javarésze, habár az már könnyebb lesz, csak ezután következik.

Egy hét múlva az irtás után újból végig kell vizsgálnunk a megtisztított fákat s ahol újabb vértetüfolt van, azt most is úgy kell irtani, mint az első esetben.

Ezt a tisztogatást azután annyszor ismételjük, míg a vértetü a fákról végleg ki nem pusztul. Az első évi irtás tehát sok munkával jár ugyan, de ne feledjük azt, hogy ha ez a munkánk alapos volt, akkor egy, vagy legkésőbb két év multával teljesen kiirtjuk a vértetüt; de ha munkánk csak kapkodás volt, akkor ez a rovar tíz év múlva is bántani fogja almafáinkat.

Vigyázni kell különösen arra, hogy vajjon a vértetü nem mutatkozik-e már a hajtások hegyein, a fattyuhajtásokon (koronában és a tő alján) vagy a hajtások szemein is. Igaz, hogy magasabb fákon ez utóbbi dolog nehéz, mert az ember szeme olyan messzire nem lát fel; de ne feledjük, hogy ha a derék és rajta az esetleg előtörő fattyuhajtások tiszták, valamint hogy ha a koronának az a része is tiszta, amelyet alulról megvizsgálhatunk: akkor feltételezhetjük, hogy a fa tiszta és munkánk sikerült! De ez még ne nyugtasson meg bennünket végképen, hanem állandó teendők azután is az legyen, hogy a fákat mindig a legéberebb figyelemmel kíséjük s ahol a vértetünek csak valami nyoma akad, azt rögtön és már csirájában fojtsuk el.

Igen vértetves és öreg fát legjobb teljesen kivágni és elégetni, hogy helyére azután új és egészséges fát ültethessünk. Ha a fa dereka azonban még jó, vagy a fa még általában fiatal, akkor nem kell az

egész fát kiirtani, hanem csak a korona ágait kell levágni s a koronát ilyen módon felújítani. Ez a korona-felújítás természetesen leginkább a tavaszi fakadás idejéig végezhető. Az így felújított fák dereka azonban szintén alaposan megtisztítandó a vértetvektől.

Uj fák, továbbá oltó- és szemzővesszők beszerzésénél vigyázzunk, hogy azok vértetvesek ne legyenek, vagy vértetves helyről ne származzanak. Az idegenből hozott fácskát tanácsos az ültetés után folyton szemmel kísélni, hogy nincs e rajta valami gyanus folt?

Ha vértetüt találunk a hozatott néhány fácskán és vidékünk e rovarától még mentes, szedjük inkább e néhány fát és égessük el, nehogy róluk a tetű vidékünkön elterjedhessen.

Vértetves fáról oltóvesszőt vagy szemzőhajtást szaporításhoz használni egyáltalában nem tanácsos. A szemzővesszőn ugyanis nagyon nehéz a vértetű szerfelett parányi foltjait meglátni.

Vértetves vidéken sohasem szabad a fán — még pedig a gyümölcsösben, úgy a faiskolában — semmiféle sebet sem nyitva hagyni, hanem rögtön be kell azt tapasztani, hogy oda a vértetű le ne telepedhessék.

E szerint mind a metszés-, mind az oltáskor keletkező sebeket, továbbá azokat is, a melyeket a vihar okozott, rögtön be kell tapasztani. A sebek nagy száma, vagy kellő be nem tapasztásuk oka annak, hogy a sebhelyekkel igen borított *alakfák*-ról nehéz a vértetüt egyszerre és végképpen kiirtani. A temérdek sok és rejtett sebhely mindig nehézséget és sok munkát fog okozni a vértetűirtáskor.

Vértetűvel fertőzött faiskolában, továbbá gyümölcsösben, valamint ott, ahol a fák koronáját vértetű miatt felújították, előfordulhat a vértetű az illető fák gyökerén is, még pedig alma- és a körtefán is. Itt a vértetüt úgy irtjuk, hogy a fa gyökerét egészen feltakarjuk és előbb petroleum-emulzióval vízzel mintegy 6—8-szor hígított keverékével bőven lemossuk s azután a lemosott gyökeret égetett mészporral körülbelül egy ujjnyira behintjük. *Olyan oltványt vagy csemetét, melynek gyökere vértetves, szaporításhoz felhasználni nem szabad*, hanem egyszerűen ki kell ásni és el kell égetni.

Ennyiből áll a vértetű irtása, mely eleinte kitarató és alapos munkát, később pedig a megtisztított fáknek éber és gondos szemmel tartását követeli. A ki mind a kettőt pontosan és lelkiismeretesen megteszi, az a bajtól megszabadul; a ki pedig csak látszatra dolgozik, az nem csak nem fogja a vértetüt kiirtani, hanem azt meg is szaporítja.

Ezen útmutatás befejezéseül tudomására hozzuk a faiskolakezelőknek, gyümölcsfakertészeknek és kerttulajdonosoknak, hogy mindazokban az esetekben, valahányszor egyrészt gyanú, vagy másrészt kétség merül fel arra nézve, hogy valamely esetben csakugyan vértetűről van-e szó, vagy ha továbbá az irtáskor merülne föl valamelyes aggály, akkor mindezekben az esetekben közvetlenül a m. kir. állami Rovartani Állomáshoz (Budapest, II., Oszlop-utca 26.) forduljanak felvilágosításért, melytől postafordultával és díjmentesen mindenkinek megadják.



## A szarka.

Sírdombok alattunk, falombok felettünk. A sírdombok közt semmi szomorú kereszt vagy sírkő. Valami rég elhagyott temetőrész. A falombok közt ellenben sok mosolygó akác, épen most virágzanak javában. Az akácok közt átsurrannak a napsugarak, felszívják a harmatot, hogy leheveredhessünk a fűre.

Nem vagyunk egyedül. Recesznek a lehúzott ágak, egy gyerkőc tördeli róla a virágot; a faiskolából átkiált hozzá a rigó, hogy „No no, te fiú“! A fiú meg a helyett, hogy elillanna, visszafütyül neki, hogy „No no, te rigó“! Így feleselgetnek egymásnak, alig venni észre, mikor melyik szólal. Vadgalamb is bűg valahol a fán, „kurru, kurru“, halom a bűgását majd itt, majd ott, majd meg egészen a fejünk felett, de a vadgalambot nem tudom meglátni sehol, még a repülése is olyan csendes, mintha csak a szelleme szállna itt a temetőben.

Szarka azonban nem jár errefelé egy se. Úgy látszik, nekünk kell felkeresni őket. A temetőárkot hatalmas akác sor szegélyezi, az árkon túl vannak a vasuti sínek; szokott dolog már az a vasutnál, hogy minden városnál a temetőkert előtt megy el, mielőtt megállna. Előbb ér a halál állomására, azután az élőkére. A síneken túl a mező, meg a termőföldek; ott kint járnak most a szarkák, — de majd haza csaljuk őket.

Az árok mentén minden fán egy-egy szarkafészek. Nem is tökéletes az akácza szarkafészek nélkül, de a szarka sem igen szeret ott élni, ahol nincsen akác. Mindenütt együtt vannak. Megállunk a legelső kiszemelt fánál, egyik lent marad a flóberttel, a másik mászik felfelé a fészekhez.

Mivel a tövises akáczon nem valami kellemes a mászás, hát igyekszik mielőbb feljutni az ember a tetjébe. Megkap a kezével egy ágat, a lábát körülcsavarintja a törzsön, de a tövisét is megfogja az ággal, az pedig olyat szúr rajta, hogy más ág után kapkod. Ha már kapkod, hát feljebb kapkod és maga után húzza a lábát. Mivel pedig minden ágnak megvan a maga tövise, hát addig szurkálja, kapkodja a kezét, amíg azt veszi észre, hogy már ott van a fejé-





nél a fészkek. A kezünk piros, a ruhánk meg fehér foltos, mind a kettő azért, mert ki-kilyukadt a színe s kimutatkozik a belseje.

Mivel az én apám volt a legszigorúbb ember, én jobb szerettem ilyenkor a fa tövében maradni. Pedig odafent érdekesebb. A fészkek szakajtó nagyságú, erős, mint egy kis sziklavár, egész nyáron át kiállja a vérese, meg a héja ostromát, meg néhány jégesőt is. Olyan ügyes összevisszaságban van fonva galyakból, hogy bámulatba ejti az embert. Még tetőt is készít a fészkek fölé. Oldalvást akkora lyuk van rajta, hogy az öklünk belefér; odabent puha szőrök meg tollak közt ülnek a fiókák; azt hiszik, minden csak arra van teremtvé, hogy nekik eledelt hordjon. Akár ökol, akár anyaszarka, ők tátogatják a szájukat és várják az eledelt; most az egyszer azonban keservesen csalódtak. Kihúzzuk őket a fészkekből, (már amelyikünk épen odafent van) s dobjuk sorra lefelé. Nem igen szerethetik, ha a fészkekből a földre dobáljuk őket, mert útközben kegyetlen sivítást csapnak.

Meghallják odakint az öregek, hogy veszélyben a haza, nosza kapnak szárnyra s még javában vergődnek az ágak közt a ledobott fiókák, már ott kering a fa körül a két öreg. Csörögnek, pörögnek éktelelenül, annyira meg vannak rökönnyödvé édes csemétéik vesztén, hogy egészen megfélekednek róla, hogy ők szarkák és a természetrajz szerint nagyon óvatosak szoktak lenni. Magukról teljesen megfélekedve csörögnek, csapongnak az ágak között. Két durranás — és kalimpálnak ők is lefelé a földre.

\* \* \*

Nyár derekán már üres a szarkafészkek; fiatalok, öregek együtt szálldogálnak csemegézni. A faiskola kukoriczásának egy része elér az új temetőig; a temető hatalmas fái képezik a határát.

Alkonyatra hajló délután, amikor már a szarkának nincs kedve messze elszállni a sűrűből, meghúzódnak egy-egy fatörzs mögött s a flóbert csövét lövésre készen tartjuk a kukoriczás felé. Lenyugvás előtt még meg-megvacsoráztat a szarka a közeli tengeriben; mihelyt leszáll, alig himbál vele egyet-kettőt a kukoricza szára, már véres szárnyával csapkodja a földet — ha eltaláljuk.

Minél jobban hanyatlak a nap, annál sűrűbben gyűlnek a szarkák a régi temetőbe. Messzire hallatszik a csörgésük, amint egymással a jobb alvó helyért pörlekednek. Megyünk a hang után hepe-hupás, elhagyott sírdombok felé. Ott azután érdekes látvány vár reánk, mert hát amikor magában van, akkor is tarka a szarka, de micsoda tarkaság az ahhoz képest, amikor a sűrű akácágak mindegyikén 4—5 darab igyek-

szik hosszú farkával a lombok közé helyezkedni. S amilyen virgonez, ügyes madár nappal, olyan lomha, nehezen mozgó, ha alvóhelyét el kell hagynia. Tízet is lelővünk úgy félsötétben.

Zsákmánynyal jól megrakodva indulunk hazafelé. A faiskola kapujánál van a sirásó háza, ott megállunk egy ivásra. A kutat kétoldalt két eperfa őrzi, a galyak belekandikálnak a kút mélyébe. Egy-két kapással felrántjuk belőle a vedret. Régi a veder, köröskörül zöldesbe vág korhadó fájának a színe, némely helyen, mint amikor vajás kenyérbe harap az ember, olyan félkör kopott a peremén a sok ivástól; azért mégis... Itthon a konyhában ragyogó rézcsap áll ki a fayence-szal burkolt falból, csak egyet kell fordítani rajta, csurog belőle a Duna szűrött vize. Azért mégis micsoda ízetlen, unalmas folyadék ez ahhoz az anyaföldből meritett hűvös, nyári tikkadtságot úzó, testet, lelket felfrissítő italhoz képest! Iszunk a vederből a jóllakásig. Mielőtt elérnénk a kaput, kijön az öreg sirásó bácsi; nagyon rövid emberke szegény a ballába talpától a feje búbjáig mérve, de a jobb talpától a feje búbjáig még rövidebb, ezért azután biczeg egy kicsit. Vizsgálgat minket, hogy nem viszünk-e gyümölcsöt; nem a zsebünkbe néz, csak a szemünkbe.

„No kopaszok, nehogy azután máskor almát löjjetek a szarka helyett!”

Nagyon érdekes az öreg. Elsírasta már négy feleségét, most, hetvenedik évében, veszi az ötödikét! Érdemes volna róla egyetmást elbeszélni, ha nem kellene így sietni hazafelé. No majd máskor. Úgyis kijövünk még mi a faiskolába madarászni!

Führer Miklós.

**A magyar orvosok és természetvizsgálók f. évi szeptember hó 5—10-iki vándorgyűlésére idáig bejelentett természettudományi és társadalmi előadások:**  
*Futó Mihály:* Hepatica transsylvaniae-ról különösen anatómiai szempontból.

*Győrffy István:* a) Splachnaceae, Polytrichaceae és Buxbaumiaceae physiologiai alapon vett anatómiai ismertetése. b) Bryologiai adatok az erdélyi flóraterrület ismeretéhez. c) Herbarium Baumgartenianum indexe történeti bevezetéssel.

*Halaváts Gyula:* Hátszeg, Szászváros, Vajdahunyad környékének geológiai alkotása.

*Hanusz István:* Iratos füvek, tisztos fák.

*Dr. Horváth Géza:* Szikes és konyhasós területeink rovarfaunája.

*Dr. Istvánffy Gyula:* Ujabb vizsgálatok a növényi betegségek leküzdéséről.

*Dr. Kalecsinszky Sándor:* Tárgy fentartva.

*Dr. Lakits Ferencz:* Változó csillagok és a fotografia.

*Dr. Lengyel Béla:* Tárgy fentartva.

*Dr. Lendl Adolf:* A Cyclosa conica Pall. nevű pókfaj variációi.

*Pungur Gyula:* Tárgy fentartva.

*Richter Aladár:* Egy magyar természetbúvár úti-naplójából I. kötet. Bemutatja: dr. Apáthy István.

*Ruffy Pál:* Sociologiai előadás.

*Dr. Seemayer Vilibald:* A magyar fajok anthropológiája.

*Tafner Vidor:* Adalékok Magyarország atkafaunájának ismeretéhez. Készítmények bemutatásával.

## A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról.

Érvényes 1903 május hó 1-től.

Délelőtt				Délután					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová
3161	8 15		szv.	Hatvan	944	12 00		tszsz.	Kis-Kőrös
28	6 20		"	Triest, Nagy-Kanizsa (Gyulafehérvár,	5141	12 10		szv.	Nagykátá
604	6 50		gy.v.	{N.-Szeben, Kolozsvár, Tövis, Stanislau	18	12 25		"	Bicske
10	6 50		szv.	Bécs, Graz	310	12 35		"	Hatvan, Miskolcz
302	7 10		gy.v.	Ruttka, Berlin	320	1 30		"	Gödöllő
906	7 15		sz.v.	Belgrád, Brod	504	2 00		gy.v.	{Kolozsvár, Tövis, {Szatmár-Németi
402	7 25		gy.v.	{Kassa, Munkács, Máramaros-Sziget	6023	2 15		"	Arad, Bukarest 3)
1302	7 30		"	Fehring, Graz	4	2 15		"	Bécs, Páris, London
1508	7 35		sz.v.	Kassa, Csorba	510	2 20		szv.	Szolnok
318	7 50		"	Gödöllő	20	2 25		"	Bicske
1002	8 00		gyv.	{Zágráb, Fiume, Turino, Róma, Pécs, Vinkovce	404	2 35		gyv.	Kassa, Lemberg
606	8 10		szv.	Arad, Brassó	904	2 40		"	{Brod, Belgrád, {Konstantinápoly
1006	8 15		"	{Zágráb, Fiume, Pécs Brod	312	2 40		szv.	Hatvan
24	8 20		"	Bicske	3241	2 45		"	Gödöllő
408 <sup>1)</sup>	8 35		"	Munkács, M.-Sziget	1902	3 00		gyv.	{Pécs, Eszék, {Gyékényes
2	8 50		gyv.	Bécs, Graz	910	3 10		szv.	Szabadka
506	9 00		szv.	{Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau	1022	3 20		vv.	Adony-Szabolcs, Paks
306	9 35		"	Ruttka, Berlin	304	3 30		gyv.	Ruttka, Berlin
					16	4 30		szv.	Győr
					308	5 20		"	Ruttka, Berlin
					508	5 45		"	Kolozsvár, Brassó
					322	5 55		"	Gödöllő
					314	6 25		"	Hatvan
					1004	6 50		gyv.	{Zágráb, Fiume, Róma, {Nápoly
					1706	7 05		szv.	M.-Sziget, Stanislau
					22	7 25		"	Bicske
					1510	8 10		"	Kassa, Csorba,
					1008	8 30		"	{Zágráb, Fiume, {Pécs, Brod
					502	9 15		gyv.	{Kolozsvár, Bukarest {Stanislau
					406	9 40		szv.	{Lemberg, Kassa, {M.-Sziget
					1304	9 40		"	Fehring, Graz
					608	10 00		"	Arad, Brassó
					908	10 10		"	Belgrád, Eszék, Brod
					12	10 30		"	Bécs, Sopron
					1506 <sup>2)</sup>	10 40		gyv.	Kassa, Csorba
					328	10 10		vv.	Ruttka, Miskolcz

- 1) Ünnepek és vasárnapokon május 17-től bezárólag szeptember 13-ig közlekedik.
- 2) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
- 3) Május havában csak Brassóig közlekedik.
- 4) Csak hétköznapokon közlekedik.

## A vonatok érkezése Budapest k. p. udvarra.

Érvényes 1903 május hó 1-től.

Délelőtt				Délután					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan
645	5 00		t.szsz.	Arad	319	12 15		sz. v.	Gödöllő
327	5 20		v. v.	Berlin, Ruttka	301	12 50		gy. v.	Berlin, Ruttka
1707	5 45		sz. v.	Stanislau, M.-Sziget	903	1 05		"	{Konstantinápoly, {Belgrád, Brod
607	6 10		"	Brassó, Arad	6013	1 10		"	Rukarest, 3) Arad
47	6 15		t.szsz.	Bicske, Gyékényes	191	1 30		"	{Gyékényes, Eszék, {Pécs
405	6 35		sz. v.	{Lemberg, Kassa {Máramaros-Sziget	401	1 30		"	Lemberg, Kassa
11	6 40		"	Bécs, Triest	1	1 50		"	London, Páris, Bécs
15051	6 55		gyv.	Csorba, Kassa	503	1 50		"	{Tövis, Kolozsvár, {Szatmár-Németi
907	7 05		sz. v.	Belgrád, Brod	313	3 10		sz. v.	Hatvan, Szerencs
507	7 10		"	Brassó, Kolozsvár	19	4 25		"	Bicske,
1303	7 25		"	Graz, Fehring	321	5 35		"	Gödöllő
317	7 25		"	Gödöllő	15	6 35		"	Győr
309	7 35		"	Hatvan	505	6 40		"	{Brassó, Kolozsvár {Stanislau, M.-Sziget
501	7 50		gy. v.	Bukarest, Brassó	905	6 55		"	Belgrád, Brod
1021	7 50		v. v.	Paks, Adony-Szabolcs	305	7 00		"	{Berlin, Ruttka, {Szerencs
1005	8 10		sz. v.	{Fiume, Zágráb, {Brod, Pécs	3	7 15		gy. v.	Bécs, Graz
1509	8 15		"	Csorba, Kassa	605	7 20		sz. v.	Bricske, Arad
311	8 45		"	Hatvan	323 <sup>2)</sup>	7 50		"	Gödöllő
1003	8 50		gyv.	{Torino, Róma, {Fiume, Zágráb	1007	7 55		"	{Fiume, Zágráb, {Brod, Pécs
13	9 05		sz. v.	Győr	407	8 30		"	Munkács, M.-Sziget
509	9 15		"	Szolnok	21	8 40		"	Bicske, Kiskőrös
307	9 45		"	Berlin, Ruttka	1507	8 50		"	Csorba, Kassa
909	9 50		"	Szabadka	1001	9 05		gy. v.	Turin, Róma,
27	10 15		"	N.-Kanizsa, Triest	303	9 15		"	Fiume, Zágráb, Vinkovce, Pécs

- 1) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
- 2) Ünnepek és vasárnapokon május 17-től bezárólag szeptember 13-ig közlekedik.
- 3) Május havában csak Brassótól közlekedik.
- 4) Csak hétköznapokon közlekedik.

## A vonatok indulása Budapest ny. p. udvarról.

Érvényes 1903 május hó 1-től.

Délelőtt				Délután					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová
102	1 00		kel.ost expv.	{Bécs, Páris, {Ostende, London	6104	12 05		szv.	Czegléd, Szolnok
148	5 50		szv.	Palota-Ujpest	156	12 15		"	Palota-Ujpest
122	6 00		"	Érsekujvár	128	12 25		"	Nagy-Maros
6102	6 35		"	Czegléd, Szolnok	408	12 50		"	Dorog
4102	6 45		"	Esztergom	106	1 15		"	Palota-Ujpest
150	6 55		"	Palota-Ujpest	4110 <sup>3)</sup>	1 45		gyv.	Bécs, Páris
6012	7 05		vv.	Lajosmizse	205	2 05		szv.	Pilis-Csaba
1404	7 20		gyv.	Zsolna, Berlin	126	2 15		"	Párkány-Nána, Léva
104	8 00		"	Bécs	160	2 20		"	Palota-Ujpest
152	8 05		szv.	Dunakeszi-Alag	704	2 30		gyv.	{Verciorova, Bukarest {Báziás
708	8 15		gyv.	{Temesvár, Orsova, {Báziás	120	2 35		szv.	Érsekujvár
712	8 30		szv.	{Temesvár, Karán- sebes, Báziás	4104	2 40		"	Esztergom
134 <sup>1)</sup>	8 55		"	Nagy-Maros	720	2 45		"	Czegléd
116	9 25		"	Bécs, Berlin	6002	2 55		"	Lajosmizse
154	9 35		"	Palota-Ujpest	170 <sup>2)</sup>	3 20		"	Palota-Ujpest
136 <sup>2)</sup>	11 35		"	Nagy-Maros	162	4 15		"	Palota-Ujpest
					130	4 25		"	Nagy-Maros
					716	4 30		"	Szeged
					108	5 15		gyv.	Bécs
					138 <sup>2)</sup>	5 30		szv.	Vác
					164	6 00		"	Palota-Ujpest
					1406	6 15		gyv.	{Zsolna, Berlin, {Pozsony
					124	6 20		szv.	Párkány-Nána
					4106	6 40		"	Esztergom
					710	6 50		"	{Verciorova, Bukarest {Báziás
					6014	7 25		vv.	Lajosmizse
					166	7 40		szv.	Palota-Ujpest
					132 <sup>4)</sup>	7 50		"	Vác, Nagy-Maros 4)
					140 <sup>2)</sup>	8 00		"	Vác
					168	8 30		"	Palota-Ujpest
					118	10 00		"	Bécs, Páris
					706	10 10		gyv.	{Szeged, Báziás, {Bukarest
					714	10 20		szv.	K.-K.-Félegyháza
					1408	10 30		"	Zsolna, Berlin
					172 <sup>2)</sup>	10 40		"	Palota-Ujpest
					902 <sup>5)</sup>	11 20		keleti expv.	{Belgrád, {Konstantinápoly
					702 <sup>6)</sup>	11 30		kel.ost expv.	{Bukarest, {Konstantinápoly

- 1) Ünnepek és vasárnapokon május 17-től bezárólag szeptember 27-ig közlekedik.
- 2) Ünnepek és vasárnapokon május 17-től bezárólag szeptember 13-ig közlekedik.
- 3) Ünnepek és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
- 4) Május havában csak Vácig közlekedik.
- 5) Minden keddtől, csütörtöktől és vasárnapon közlekedik.
- 6) Minden szerdán és szombaton közlekedik.

## A vonatok érkezése Budapest ny. p. udvarra.

Érvényes 1903 május hó 1-től.

Délelőtt				Délután					
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan
701	1 25		kel.ost expv.	{Konstantinápoly {Bukarest	155	12 55		szv.	Palota-Ujpest
143	4 40		szv.	Palota-Ujpest	133 <sup>3)</sup>	1 15		"	Nagy-Maros
145	5 35		"	Palota-Ujpest	703	1 25		gyv.	{Bukarest, Verciorova {Báziás
6101	6 15		"	Szolnok, Czegléd	103	1 50		"	Páris, Bécs
1407	6 25		"	Berlin, Zsolna	157	2 00		sz. v.	Palota-Ujpest
147	6 35		"	Palota-Ujpest	159	3 05		"	Palota-Ujpest
317	7 05		tvszsz.	Párkány-Nána	6001	3 15		"	Lajosmizse
709	7 15		szv.	{Bukarest, Verciorova {Báziás	127	3 55		"	Nagy-Maros
4107	7 25		"	Dorog	169 <sup>3)</sup>	4 05		"	Palota-Ujpest
149	7 35		"	Palota-Ujpest	6103	4 15		"	Szolnok, Czegléd
117	7 45		"	Páris, Bécs	4103	4 30		"	Esztergom
6011	7 50		vv.	Lajosmizse	161	5 40		"	Palota-Ujpest
131 <sup>2)</sup>	8 10		szv.	Nagy-Maros	135 <sup>4)</sup>	5 45		"	Nagy-Maros
713	8 25		"	K.-K.-Félegyháza	115	5 55		"	Bécs, Berlin
4101	8 35		"	Esztergom	163	6 50		"	Palota-Ujpest
123	8 45		"	Párkány-Nána	105	7 00		gy. v.	Bécs
151	9 10		"	Dunakeszi-Alag	711	7 10		sz. v.	Temesvár, Báziás
1403	9 40		gyv.	Berlin, Zsolna, Pozsony	707	7 40		gy. v.	{Orsova, Báziás, {Temesvár
153	10 20		szv.	Palota-Ujpest	165	8 20		szv.	Palota-Ujpest
715	10 55		"	Szeged	137 <sup>3)</sup>	8 30		"	Vác
119	11 05		"	Érsekujvár	125	8 45		"	Párkány-Nána
					107	9 05		gy. v.	Bécs
					4105	9 15		szv.	Esztergom
					1405	9 45			



**Relief-képek,** kitömött madár festett hát-  
térrel, gondos kivitelben, to-  
vábbá intézetünkben preparált *nagy sasok* és *uhuk* kü-  
lönöző állásban, mint kiváló szép *szobadíszek* mindig  
raktáron vannak s intézetünkben bármikor megtekinthetők.

## Fattinger húsrostos fáczáneledele



I-ső minőségben a fáczánek  
mesterséges felneveléséhez,  
II-ik minőségben a fáczánek  
etetésére a vadonban és az  
etetőkamrákban. — A legna-  
gyobb fáczánterkekben évek  
óta kitűnő eredménnyel  
használtatik.

Elsőrendű elismerő nyilatkozatok. — 120 első díj.

50 kg. ára 23 korona. 5 kg. póstacsomag bérmentve 3 kor.

Raktár

Budapesten Geittner és Rausch-nál

VI. ker., Andrásy-ut 8. szám.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17—23.)

Minden irányú iskola t. vezetőinek,  
tanárainak és tanítóinak szives figyelmébe ajánlja

hazai saját gyártású

fizikai, kémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szaksterü tanácsesal és tájékoztató költségvetéssel szívesen szol-  
gálunk iskolák felszerelése alkalmával. — Újabb szerkezetű  
tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; me-  
chanikai és üvegtechnikai precízios munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás és Közoktatási Minister a Feldmann Gyula-féle physikai és  
chémiai tanszergyártat és üvegtechnikai intézetet a zenemű beszerzési forrásokól  
ajánlott hazai cégek közé utólagosan felvette.“ (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás és Közoktatási Minister Feldmann Gyula budapesti tanszer-  
gyáros által készített természettani eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt  
physikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül  
engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.“ (Hivatalos Köz-  
löny. X. 17. 360.) (40782—1902.)

## Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palackborainkat, melyek  
mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család  
**vadkerti és vámospércsi** nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak  
kifogástalanul tisztán kezelt saját termése kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz  
tanúságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó  
borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így  
azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom“. Novotny J.,  
cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bér-  
mentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai  
Aradon.

Egy-két **borz-kölyköt** keresek megvételre, jutányos  
árban. Czím a kiadóhivatalban.

Egy természetrajzi gyűjtemény, mely kitömött mada-  
rak, lepkék, rovarok és bogarakból áll, szabadkézből jutányos  
áron **eladó**; azonban csak olyan vevőnek, aki az egész gyűj-  
teményt átvénné. Komoly vevőknek közelebbi adatokkal a kiadó-  
hivatal szolgál. (20 kitömött madár, 11 üvegszekrényben rovarok  
és csigák, 30 drb. emléksoponya.)



## FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára,  
kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Hódmező-Vásárhely, Andrásy-u. 22.